

DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-DYDAKTYCZNA PROFESORA EUGENIUSZA PAWŁOWSKIEGO

Eugeniusz Pawłowski urodził się 13 grudnia 1902 roku w Krakowie, ale już od roku 1903, po śmierci matki, wychowuje się wraz ze starszym bratem Bogumiłem (znanym później botanikiem) u krewnych w Nowym Sączu. W tym mieście ukończył gimnazjum klasyczne im. Jana Długosza w roku 1920, tam też mieszka do dziś, będąc wielkim miłośnikiem i patriotą ziemi sądeckiej. W latach 1920—1924 odbył studia z zakresu filologii polskiej na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, studiował pod kierunkiem wybitnych uczonych: Ignacego Chrzanowskiego, Jana Łosia, Jana Rozwadowskiego i Kazimierza Nitscha. Ten ostatni zwłaszcza rozbudził w nim zainteresowania językoznawcze, szczególnie dialektologiczne; od tego czasu Eugeniusz Pawłowski łączy badania naukowe z gorącym umiłowaniem folkloru polskiego, jakie się w nim zrodziło jeszcze w latach szkolnych w związku z turystyką górską i pracą w harcerstwie. Po ukończeniu studiów rozpoczął swą długoletnią pracę w szkole średniej. Do roku 1961 uczy kolejno w I Gimnazjum, w II Gimnazjum i Liceum, w Liceum Pedagogicznym i w II Liceum Ogólnokształcącym w Nowym Sączu. W okresie okupacji prowadził tajne nauczanie, pracując równocześnie jako urzędnik w Powiatowym Zarządzie Wodnym. Od ukończenia studiów utrzymywał kontakt z prof. Nitschem i pisał artykuły naukowe z zakresu dialektologii i słownictwa. W roku 1950 uzyskuje doktorat w Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie rozprawy *Gwara podegrodzka wraz z próbą wyznaczenia południowo-zachodniej granicy gwar sądeckich* (wyd. w 1955 r.), w roku zaś 1964 habilituje się na tejże uczelni, przedstawiając pracę *Nazwy miejscowe Sądeczyzny*, t. I (wyd. w 1965 r.).

Od roku 1961 pracuje w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, początkowo na etacie adiunkta, potem docenta, a od marca 1972 jest profesorem nadzwyczajnym tej uczelni.

Bogaty dorobek naukowy Profesora Pawłowskiego, obejmujący około 60 pozycji, w tym 3 książki i szereg poważniejszych rozpraw, dotyczy głównie trzech działów językoznawstwa polskiego, a mianowicie dialektologii, słownictwa i onomastyki.

Z zakresu dialektologii wymienić należy szereg prac dotyczących przede wszystkim gwar małopolskich, np. *Charakterystyka gwary Sromowiec Wyżnych i nowy podział gwar tatrzańsko-beskidzkich* (1950), *O gwarze łapszańskiej* (1956), *Podział gwar małopolskich na tle wzajemnych wpływów gwarowych i nowych tendencji językowych* (1966). Najważniejszą jednak pozycję stanowi tu obszerna monografia pt. *Gwara podegrodzka* (stron 304 + 3 mapy; wyd. w r. 1955), w której autor dał na podstawie własnych wieloletnich badań w terenie bardzo szczegółowe i wyczerpujące przedstawienie jednej z gwar małopolskich, a także wyznaczył granice pomiędzy dialektem sądeckim i podhalańskim. Praca ma więc charakter ogólniejszy, niż zaznaczono w tytule, gdyż na podstawie konkretnych faktów językowych daje wyjaśnienie wewnętrznej struktury dialektów południowomałopolskich. Należy tu również wspomnieć o zagadnieniu stylizacji gwarowej w literaturze pięknej, któremu Profesor Pawłowski poświęcił wiele artykułów, np. *Gwara ludowa w „Krzyżakach“ Sienkiewicza* (1949), *Gwara góralska w literaturze pięknej* (1956) i inne. Problem stosunku gwar do współczesnego języka literackiego został poruszony w kilku rozprawkach, np. *Zagadnienie normy językowej w gwarach ludowych na tle normy w języku ogólnonarodowym* (1966), *Wpływy gwar ludowych na dialekt kulturalny miast południowej Małopolski* (1972) itp. Znany jest również aktywny udział Profesora w realizacji wielkich przedsięwzięć dialektologicznych w okresie powojennym. Współpracował przez wiele lat z Pracownią Dialektologiczną PAN w Krakowie, opracowując kilka punktów w terenie dla Małego Atlasu Gwar Polskich oraz 27 map; ponadto opracował 3 punkty w terenie dla Atlasu językowego Śląska oraz 2 punkty dla Ogólnosłowiańskiego atlasu lingwistycznego.

Sprawom słownictwa, zwłaszcza gwarowego, poświęcił Profesor szereg artykułów, przedstawiając historię i geografii wybranych wyrazów polskich, np. *Z geografii wyrazów polskich: podelga i podyma, z mapką* (1939), *Z historii i geografii wyrazów polskich: Dziopa 'dziewczyzna' i jej synonimy i chodak 'chłopak'* (1962), *Z historii i geografii wyrazów ginących: sól i solek* (1962) oraz inne. Ukoronowaniem studiów Profesora nad słownictwem będzie przygotowywany w pracowni przy Zakładzie Języka Polskiego WSP w Krakowie *Słownik nazw roślin polskich*. Problematykę i załączenia *Słownika* przedstawił autor w artykułach: *O potrzebie słownika nazw roślin polskich* (1970) i *Przegląd najważniejszych zagadnień słownika nazw roślin polskich* (1970).

W późniejszym okresie swej działalności naukowej zajął się Profesor Pawłowski zagadnieniami onomastyki, zwłaszcza toponimii, i w tym zakresie osiągnął poważne wyniki, publikując szereg artykułów w Języku Polskim i w czasopiśmie *Onomastica*. W roku 1965 ukazała się jego monografia pt. *Nazwy miejscowe Sądeczyzny, t. I: Ogólna charakterystyka nazewnictwa Sądeczyzny*, stanowiąca podstawę habilitacji. Wartość tej pracy

„polega nie tylko na wyjątkowo sumiennym zebraniu materiału — jak podkreśla jeden z recenzentów, prof. Z. Stieber — ale też na bardzo szczęśliwym połączeniu faktów językowych z faktami natury geograficznej i historyczno-osadniczej a przeprowadzonym w nieznanym dotąd u nas zakresie“. W roku 1970 ukazała się dalsza praca z tej serii pt. *Nazwy miejscowości Sądeckizny; część I: Nazwy wsi, przysiółków i dzielnic miejskich i wiejskich* (druga część w druku).

Poza pracami ściśle naukowymi należałoby też wymienić liczne artykuły popularyzatorskie Profesora, publikowane w różnych czasopismach regionalnych, jak np. *Gazeta Podhalańska*, *Głos Podhala*, *Rocznik Sądecki* itp. Wypada też wspomnieć, że jest on autorem trzytomowej powieści pt. *Chocholowscy*, w której zastosowano piękną, oryginalną gwarę podhalańską, oraz kilku widowisk teatralnych.

Profesor Pawłowski już ponad pół wieku poświęcił sprawom kształcenia i wychowania młodzieży (jeżeli uwzględnić też jego działalność harcerską) oraz sprawom doskonalenia nauczycieli, pełniąc funkcję instruktora powiatowego języka polskiego i kierownika ośrodka metodycznego języka polskiego. Przez wiele lat nauczyciel szkoły średniej, a od roku 1961 nauczyciel akademicki, zyskał sobie ogromną sympatię i uznanie młodzieży. Wykształcił liczny zastęp magistrów filologii polskiej, opiekuje się kilkoma doktorantami, z których jedną osobę już wypromował. Jest kuratorem Koła Językoznawczego Studentów WSP, które pod jego kierownictwem rozwija ożywioną działalność i może się poszczycić znacznymi osiągnięciami w skali ogólnokrajowej. Profesor organizuje obozy dialektologiczne i razem ze studentami, jak za czasów harcerskich, przemierza Polskę, zbierając materiały dialektologiczne i nazewnice.

Profesor Pawłowski mimo tylu lat niezmordowanej pracy wykazuje zawsze ten sam młodzieńczy zapał, tę samą pasję badawczą, toteż czekamy na dalsze jego prace naukowe, na nowe osiągnięcia w kształceniu i wychowaniu młodzieży akademickiej.

Jan Zaleski